

Hu alkorsu Algudúra Ndú Albarto Mbá Haalulá Ndú Tháñ

**Anímírá alkorsu:
Kiredítí k'ed'ei: 3**

Alkorsí p'úp'ul

Alkorsale majahaza shána p'aada geedí garra dibiloma shá mare Gadara máré nafaqí tha ndú p'úda máré ndú tháñ map'ishí

Alkorsale p'adí geedí shá mare thik'a áñ gundí maadá tha ndú marreyu mala nafagalaqí tha alk'anuna ndú u tha giñ makatabá u mbá wala makatabá mbá holula ndú tháñ. Gíñ shak'alha ákatabatha ma hathu ale tham ile , ma hathu ale garra njín makatabá, ákatabthá gíneñ gunuñ gú u áp'ulatha rothaqí.

Alhadafa Alksale

Geedí Baqad Mbá k'odi mare alkorsale gadarigu mare

1. Tha ma lie mårè motha d'ok'otha than du mare.
2. Fagada ashakila alhurufu u boloyu k'ed'e shamba d'afarune the mbá alqingilizule.
3. Fagada shambá nafale tha alqaláámá boloyu (tone) u alqaláámá rotho asaqa katabi måré.
4. Garra u måré kataba rotha u rotha s'úrúñí tha ndú måré map'ish
5. Nafaqí tha ndú måré map'ishí shá mare p'ula gíne tháñ , måré agaru gíne tháñ shambá mad'u ne gundí.
6. Kataba gíñ d'afaruqígu mithíl garra alhabarí p'úlíñá u s'as'ariña.
7. Garra gíñgú makatabá.

Rotha álú álkorsale

- Shambá zíí ndú albarto
- Gíñ rotha tha ndú
- Shambá katabila alhuruf
- Alk'aanúná ndú Alk'oanúná rotho, shambá katabila alhurufa rotho
- Gíñ katabaila min thaaluyu
- Gíñ katabila mbá má aadí (mba mad'í thoñor)
- Añ gundí maadá gabulu

- Rotha mad'í thoñor u mbá wala mad'í thoñor (alk'ulat', rothaqí madiña.

Alkors gundí afaruwa

Ak'us'o shambá zíí ndú albarto (Alhisa 3)

Geedí gadarigu m'aré fagada , m'aré rotha u m'aré p'úla undú m'aré qí , alqada m'aré u gine alqado m'aré shambá zííne u shambá bad'íne Baqada mbá k'odí ak'us'ole geedí gadarí gu m'aré.

- Rotha ndú mare shambá zííne u mare fagada na aqoli k'ed'e
- Fa gada shambá zíí ndú mare na alhala k'ed'e
- M'aré p'úla ndúqí má zííya mad'ú k'unúñ shambá nafane
 - 1.1 Aqolindú
 - 1.2 Shambá zíí maabi rothine
 - Áñá thik'um'aré
 - Alqadada m'aré
 - Zíízí ndú thaare
 - Alqada
 - Zíízindú ma d'uk'unuñ

Shamba agarrañlane	Gíñ madiñ uyu p'eeraqí
<ul style="list-style-type: none"> • Ashora aburo fakara • Ashuk'ula álú buuro, alhabari p'ulíña • Nadú zakara shambá rothilane u shambá hoshalane thañ • Zizi ndú thaare zakara • Agarraña 	<ul style="list-style-type: none"> • P'isha alhabara p'úlolaqí (shambá mad'ú rotha rothale gundi) • P'iishá Nndú rothim'aré • Zaakara timaqí (mbá wala mad'í thoñor sha wala mare thik'í áñá madi hú) • Ziizi ndúqí madiña, (shambá mad'une gundi shambá rotho (ane)

Ak'us'o 2. Gíñ rothila tha ndú (Alhissa 3)

Geedi gadarigu mare nafaqí tha ndú albarto shá mare rotha, méré madiña, méré puliña ashuk'ulitháñ , gíñ shabaha maabé qí tháñ, qí huluula tháñ u ashuk'ul tháñ .(Nafaqí tha ndú algudura alfikiruweqí)

(Nafaqí tha ndú algudura alfikiruweqí)

Baqad mbá k'odi ak'us'ole geedí gadarigu mare

- Ahulu alhabara bolo méréqí tha atariha ñalú mérélé méré nafage tha ndú méré ma p'ishí u ma s'ár hú
- Rotha gíñ shabaha martheqí than du albarto u mare daaga asababá k'ed'e
- Daa gín p'ishi maaba addaras'a thá anufaqa k'ed'e maale nafaga mareqí tha ndú rothila ma p'ishí
- Anamu u mare agoru ashuk'ulá alqado u mare fagada shambá namu mare u shambá d'afaru méré

2.1 Alú qí p'up'úl

2.2 Shambá rothila gíñ shabbaha maabeqí u at'abaqa maabú

2.3 Atariha álú (s'as'aríña)

Shamba agarrañlane	Gíñ madiñ iyu p'eeraqí
<ul style="list-style-type: none">• Ashorá alú buuró• Alhabarí p'u'púl tha ndú (zízí alqadó)• Masala (álú qí p'up'ul, gíñ shabaha maabeqí qí p'up'ul shamba zíine tha adaru• Addaras'a daadó gíñ p'ishí maabeqí yeqí (asanduk'á thíñthíñu	<ul style="list-style-type: none">• Rotha qí madiña ma p'ishí, shamba bad'ine u gíñ p'arne are• Shamba bad'í asababa daa mare shá mare as'ara gíñ shabbaha martheqí hu tháñ• Shamba bad'í asababa daa méré gíñ p'ishí martheqíyeqí

Ak'us'o 3 shambá katabíla alhuríf (alhissa 10)

Geedí gadarigu mare nafaqí tha añ gundí maada ndú mare u ataqálmá máré mbá garra máré u mbá katabí máré ndú alqingilizú tháñ máré lagazíña thá ndú albartoyuweqí u mare Gadara qí nagaqigu tha gíñ ma kataba mbá ndú márè.

Geedí baqad mbá k'odí mare ak'us'ole qí gadarigu

- Fagadá ashakil u boloyu alhurífú mbá zíí thá ndú mareyu bad.
- S'ula alqalama rothohu u mare nafaqí tháñ ma p'ishí
- Gárra rotha , rotha ak'itho, rotha s'uruñí u garra ma p'ishí
- Kataba rotha, rotha ak'itho s'uruñí u garra ma p'ishí

3.1 Shambá katabila alhuruf

3.2 Ala fagadá boloyu, ashakil u boloyu alhurufu

3.3 Alqalámá rothó

3.4 Ala gárra u ala kataba rotha, rotha ak'itho u rothá s'uruñí

3.5 Álá gárra u alá kataba garra

3.6 Álá p'uliñá geediye shambá agarrañ mare ndú Albarto

Shamba agarrañlane	Gíñ madi iyu p'eraqí
<ul style="list-style-type: none"> • Agarraña (shambá katabíla alhuruf tha ndú albarto • Primer garra • Imla • Kataba allama • Ala fagada ashakil u boloyu álhurufu mbá albarto u mba alqin gilizu shambá d'afaru máré 	<ul style="list-style-type: none"> • qí nafaqa tha alqalama bolo, alqaláámá rotho u alk'anúná ndú ma p'ishi tha ashuk'ulá thaayuyu. • qí geera • Iyu p'eera ma qí mare mbá p'iishí

Ak'us'o 4 Alk'anúná ndú (Alhissa 8)

Geedí thik'í áñ gundi mádá d'aañí tha alk'anúná ndú albartoyu u shambá nafalane tháñ mérébaro Gadara méré katabá gíñ p'íshí tha ndú albarto map'ishí.

Geedi baqad mbá k'odi méré addarsaleqi gadarigu méré.

- katabá alhurufa rotho map'ishí
- fagada buwa rotho map'ishí u mare nafaqí tháñ
- shak'ala rotha d'afaruqigu
- rotha u méré nafaqí tháñ gíñ p'ulíñ húqí u gígí map'ishí
- fagada rotha s'uruñi alqaina d'afaruqigu (mbá d'ok'othiñí , mbá p'ulíñ rothaqí , mbá daa ndú u mbá p'ulíñ gíñ mahaníqí
- sawara rotha s'uruñi
- katabá rotha s'uruñí fish tha azamana zíí tháñdu albartoyu k'illiñ

4.1 Alhurúfá rothó

4.2 Buwa rothó

4.3 Rotha shak'ala

- rotha aqoluwa
- rotha maa álú límmá

4.4 At'abaqa róthá ak'ithó

- gíñ p'ulíñ húqí
- gíñ p'ulíñ gígíqí
- At'abaqa róthá s'uruñí

Shamba agarrañlane	Gíñ madiñ Iyu p'eeraqí
<ul style="list-style-type: none">• Agarraña,• Gíñ makatabá garra• Alá kataba thaalu• Katabá (ale katabá garra shala geera alk'ununa ndu tháñ	<ul style="list-style-type: none">• qí nafaqa tha alk'anúná ndú map'ishí tha ashuk'ula thaayuyu map'ishí• qí geeragu• Shaaraka tha ashuk'ula alú buuroyu• Shaaraka tha ashuk'ula alú

<ul style="list-style-type: none"> • Ile thamtham • Asuurá abarbadu • Aqílí tha rotha • Abuura álú límmá 	<ul style="list-style-type: none"> • buuroyu • Jarabá ma shak'ala map'ishi • Shaaraka tha ashuk'úlá álfasilu yu.
--	---

Ak'us'o 5 Gíñ katabila miñ thaaluyu (Alhissa 7)

Geedí gadarigu m'aré katabá gíñ d'afaruqígu min thaaluyu m'áreyu mbá nafaqa geedi bíilo tha ndú albarto míthíl s'as'ariña haara u rotha d'ugurí

Geedí baqad mbá k'adamaré ak'us'ole gadarigu m'aré.

- Rotha s'as'ariña gú madila
- Kataba s'as'ariña d'afaruqígu maabí d'afaruga alqumureqí u tha addarájá d'afaruqí
- Katabá garra p'ísshí miñ thaaluyu m'aré yu
- G'arra gín makatabá d'afaru tha bad'ía ma p'ishí
- G'arra gíñ katabo ahap'unatha u m'aré mus'a mártheqí

5.1 S'as'ariña

5.2 Garra

5.3 Haara u rotha d'ugurí

Shamba agarrañlane	Gíñ madiñ Iyu p'eeraqí
<ul style="list-style-type: none"> • Ashuk'ula álú buuro (rotha zíí geedí thaaluyu álú buura) • Gíñ katabaila min thaaluyu (s'as'ariña, haara, u rotha d'ugurí) • qí geera maqí m'aré • Ile thamtham • Moselí shakala (almasal daado) 	<ul style="list-style-type: none"> • Algudra shá m'aré kataba gíñ t'ak'olo thaalu m'aré • P'íisha gíñ makatabá • qí geera maqí máqi shambá p'ishine • Rothaqí p'ulíña m'aré shamba p'ishine u shambá s'arnahu.

Ak'us'o 6 kataba mad'í thoñor (Alhissa 6)

Geedí gadarigu máre haalú ndú tha gín makataba mad'í thoñor u m'aré daawu alhabar tháñ.

Geedí baqad mbá k'odí m'aré ak'us'oleqí gadarigu m'aré

- Kataba ájá wábá mad'í thoñor m'aré d'ok'othíña gmañí tháñ tha hú maabí adaru
- Shak'ala chartá atariha álú m'aré ma p'ishí.
- Rotha alhabarí p'úp'úl shamba katabilane
- Jahaza shambá p'ulila alhabara gíñ zíí tha almadarasuqí maabi adaruweqí
- Jahaza al warga badí mbá p'úliñí alhabori ma p'ishí m'aré nafage tha ndú rothila ma p'ishí.

6.1 Ajawaba

6.2 Ataríhá álú katabá

6.3 Alhabari p'uliñá

6.4 Alwargu badi

Shamba agarrañlane	Gíñ madiñ Iyu p'eeraqí
<ul style="list-style-type: none"> • Katbata mad'í thoñor(ájáwáb, atariha álú • Alhabari p'uliña, u alwarga badi) • Ala garra gíñ katabola (mbá katabo m'aré u mba katabo maabi máñ • qí geeerua maqí m'aré • Ashuk'ula álú buuro (charti máábí handúñu 	<ul style="list-style-type: none"> • Gíñ katabila ma p'ishí u ma s'ar hú • Gíñ katabo m'aré ú mbá katabo máábí máñ garra ma p'ishi • Gine gunuñ katba • qí geeerua maqí m'aré ma p'ishí • Charti máábí handúñu gígí ma p'ishi u ma s'ar hu.

Ak'us'o 7 Añ gundi maadá gabulu mbá wala ma kataba (Alhissa 5)

Geedi gadarigu m'aré maadá áñ gundí maada gabulu mba wala makataba na gíñ gu damne. M'aré gadarigu m'aré katabá áñ gundí maada gabulu mbá wala ma kataba shá géedi bílo u maabi d'oñondi nafaqithañ .

Geedí baqad mbá k'odi m'aré ak'us'oleqí gadarigu m'aré :-

- Rotha áñ gundi maada gabulu gíñ damne u mare daaga almatal shamba zine tha ndú mare yu
- Rotha u mare fagada almaqáná k'ák'álá madaado
- Tha ma ile u mare motha gíñ daalia
- Katabá s'as'ariñá gabulu

- 7.1 Ataríhá ndú
- 7.2 Gíñ daalíá uk'ák'al
- 7.3 s'as'ariñá gabulu

Shamba agarrañlane	Gíñ madiñ Iyu p'eeraqí
<ul style="list-style-type: none"> • Ala motha gíñ wala ma kataba tha mbá makatabayu weqí • Ile tham tham • Ashuk'ula álú buuro • Márè motha rotha, haara u hohoza madiñola martheqí • Modelí gígí(almathal daado 	<ul style="list-style-type: none"> • qí nafaqa thandú p'íishí gíñ ma katabeqí • Gíñ katabo mare u mbá katabo áhap'untha ma p'ishí • Sharakuwa mare tha ashuk'ulá álú buura ma p'ishí • D'ok'otha u motha • Rothaqi madiñá map'ishi

Ak'us'ó 8 Rotha mad'i thoñor u mba wala mad'i thoñor (Alhissa5)

Geedí gadariogu mare nafaqi tha ndú m'aré p'uda mare ndu than ma p'ish shá mare daawu alhabar than Geedí baqad mbá k'odm'aré ak'usolqa gadarigu m'aré.

- Rotha u m'aré madiñá alk'uat'u mbá p'úlíñ maabí adaruqí.
- Masala gíñ shak'al máábí tha adaru
- Rotha shambá zíí alk'ulatí
- K'alat'u gimañ thaalú mbá zíí tha adaaru u m'aré daga adalíl
- P'úlá rothoqí madi nqí shambá zííne tha adaaru
- Jahaza rotha mad'iñaqí mbá holuqí tha maabí adaralule u m'aré madiñe

- 8.1 Rotha wala mad'i thoñor
 - Ashaora
 - Masala (qí rothuwa)
- 8.2 Rotha mad'i thoñor
 - Alk'ulat'
 - Rothaqí madiña

Shamba agarrañlane	Gíñ madiñ Iyu p'eeraqí
<ul style="list-style-type: none"> • Masala • K'ala t'uwa • Ashuk'ulá álú buuro (álú 	<ul style="list-style-type: none"> • Masala shamba maane hú mus'a • Shaarake tha ashuk'ula álú buuroyu shamba p'ishine

<p>ashak'althiña)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ile thamtham • Rotha allama 	<ul style="list-style-type: none"> • Alk'ulat' u rotha shambá maane hú mus'a ushamba s'árne hú • Ile themthem maabi ñgunuñeqí.
--	--

Reference Materials

Bertha Language Community. (2006). Bertha shulindú 1/ Bertha Grade 1. Assosa. Education Bureau, Curriculum Development Benishangul Gumuz National Regional state and SIL Ethiopia.

Bertha Language Community. (2008). Bertha Grammar , unpublished Document.